

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка**

**Робоча навчальна програма
та методичні рекомендації з курсу
"Історія української географії"
для студентів географічного факультету**

**Львів
Видавничий центр
ЛНУ ім. Івана Франка
2000**

Рекомендовано до друку
кафедрою економічної
і соціальної географії

Уклала доц. Мирослава Влах
Відповідальний за випуск проф. Олег Шаблій
Редактор Мирослава Мартиняк

Робоча навчальна програма
та методичні рекомендації з курсу
"Історія української географії"
для студентів географічного факультету

Підп. до друку   Формат 60x84/16. Папір друк.   .
Друк. офсет. Умовн. друк. арк. 1,7   5. Тираж 200 прим. Зам.
Видавничий центр Львівського національного університету
імені Івана Франка. 79000 Львів, вул. П.Дорошенка, 41.

Запровадження курсу "Історія української географії" є засобом реалізації генетичного підходу у підготовці географів різних спеціальностей в умовах становлення незалежної України.

Курс розкриває еволюцію географічних уявлень народів, що заселяли територію України від найдавнішого часу; відображає процес становлення української наукової географії; ознайомлює з методологічними засадами та науковими напрямками сучасної географії.

Курс "Історія української географії" ґрунтується на знаннях студентів із загальних суспільних дисциплін ("Філософія", "Економічна теорія", "Політологія"); тісно пов'язаний з загальногеографічними дисциплінами ("Історія географії", "Основи загального землезнавства", "Основи економічної і соціальної географії" та ін.).

Складність у вивченні курсу зумовлена:

— входженням України протягом історичного часу до різних геокультурних "зон": південної — античні часи; західної — до XVIII – початку XIX ст.; східної — до 90-х років XX ст., західної — з 90-х років XX ст.;

— минулим територіальним розчленуванням України і, звідси, різнонапрявленістю розвитку географії на західних та центрально-східних землях;

— ідеологічною переоцінкою російського впливу на розвиток української географії і відповідною недооцінкою внеску українських географів.

Тема 1. Зміст, структура і завдання курсу

Загальнонауковий принцип єдності логічного та історичного (логіка науки як логіка історичного розвитку) — методологічна основа курсу.

Об'єкт і предмет курсу.

Історія географії як рефлексія (відображення) розвиненої науки на свій родовід, генезу з метою виявлення засадничих джерел, переломних моментів, етапів та генеральних напрямів розвитку (за О. Шаблієм, 1999).

Предмет вивчення історії української географії — процеси географічного відображення українським соціумом і особливо дослідниками України як її самої, так і світу поза нею у минулі історичні епохи.

Зв'язок історії української географії з історією географії України, історичною географією України; історією географічних відкриттів та мандрівництва, теоретико-географічними дисциплінами.

Головні завдання курсу: вивчення історії наукових географічних ідей, принципів, понять, уявлень, зокрема дослідження розвитку теоретичних уявлень про географію як цілісну систему взаємопов'язаних природничих і суспільних наук; вивчення історії географічних відкриттів і мандрівництва; дослідження внеску окремих персоналій у розвиток географічної науки;

вивчення історії створення і функціонування географічних інституцій (кафедри, інститути, форуми, видавництва тощо).

Чинники, що впливають на процеси історичного розвитку географічної науки.

Суспільно-історична зумовленість процесу становлення української географії. Зв'язок між розвитком суспільства, зокрема територіальним поділом та інтеграцією праці, і теоретичними географічними уявленнями.

Внутрішні фактори розвитку географічної науки (тип світогляду, наукові парадигми тощо).

Методологічні засади періодизації історії науки (зміни на різних етапах у розумінні об'єкта, предмета та методів наукових досліджень; зв'язок з практикою).

Формаційний і цивілізаційний підходи до періодизації історії географії. Періодизація історії географії за Ю. Саушкіним та А. Ісаченком (антична середземноморська цивілізація; середньовіччя; епоха раннього капіталістичного розвитку — XV–XVI ст.; епоха зростання капіталістичної мануфактурної промисловості і торгівлі — XVII–XVIII ст.; епоха розвитку великої капіталістичної промисловості — XIX ст.; епоха імперіалізму — 1870–1917 рр.; епоха від Жовтневої революції до кінця другої світової війни — 1917–1945 рр.; сучасний період — з 1945 р.) як приклад формаційного підходу.

Періодизація історії землезнавства за І. Черваньовим і В. Боковим (етап донаукових уявлень — до VII–VI ст. до Хр.; етап натурфілософських уявлень — ранньоантичний час — епоха Відродження в Європі; Відродження — початок XVI – середина XVIII ст.; новий час — середина XVIII – кінець XIX ст.; новітній час — перша половина XX ст.; космічна ера).

Періодизація географічної науки за П. Джеймсом і Дж. Мартіном: класичний період (від давніх греків до кінця XVIII ст.); новий (від початку XIX ст. до 60-х рр. XX ст.); новітній (від 60-х рр. XX ст.).

Сучасна періодизація науки на класичний, некласичний і постнекласичний періоди.

Періодизація історії української географії. Періодизація історії української географії за С. Рудницьким (старі часи — до XVIII ст.; нові часи — після XVIII ст.); Я. Жупанським (стародавні часи; період Київської Русі; середньовічний період — до кінця XVII ст.; новий час — до початку XX ст.; новітній час); М. Пістуном (стихійно-описовий — від античних часів до середини XVII ст.; цілеспрямовано-описовий — середина XVII – XIX ст.; власне науково-географічний — кінець XIX – початок XX ст. — до сьогодні); за О. Шаблієм (класичний — від стародавніх часів до кінця XVII ст.; новий — XVIII – перша половина XIX ст.; новітній — від другої половини XIX ст.).

Джерельна база для вивчення "Історії української географії" (фахові писемні джерела, писемні джерела із суміжних з географією наук, інші писемні джерела).

Тема 2. Україна у найдавніші часи та античний період

Географічні уявлення осілих племен (аналіз епіграфічної пам'ятки "Межиріцька картосхема" віком понад 15 тисяч років).

Трипільська культура на території України (географічні аспекти).

Україна у давньогрецькому геопросторовому полі. Опис країни киммерійців у поемах Гомера "Одіссея" та "Іліада" (IX–VIII ст. до Хр.). "Землеопис" Гекатея Мілетського (550–480 рр. до Хр.) про територію Причорномор'я. Північне Причорномор'я в "Географії" Страбона.

Світобачення скіфського мислителя Анахарсія. Грецькі колонії Північного Причорномор'я. Взаємовпливи еллінської та скіфської геокультур.

Опис Скіфії Геродотом. Геродот як предтеча географічного українознавства (усталення просторового образу України; природничо-географічне, етногенетичне та етногеографічне виділення Скіфії з навколишнього світу).

Україна у давньоримській геокультурі. Аналіз карти, складеної за К. Птолемеєм і виданої А. Ортелієм 1590 р. із зображенням території Північного Причорномор'я.

Людність і природа України у контексті Біблії.

Тема 3. Літописання і становлення географічних уявлень у період Київської Русі

Заселення території українських земель і формування державних утворень. Київська Русь як могутнє державне утворення у Європі.

Географічні відомості арабів про Київську державу. Україна у візантійських хроніках Прокопія Кесарійського (друга половина VI ст.), патріарха Фотія (891), Костянтина Порфирородного (905–259), Лева Диякона з Калої в Малій Азії.

"Ходіння" київського ігумена Данила Мниха до Єрусалима (1113–1115) та його географічний світ.

Вплив перекладної літератури на формування давньоруських географічних уявлень ("Шестиднев", "Фізіолог", "Християнська топографія" Козьми Індикоплова).

Літописи як початок української науки. "Повість минулих літ" — важлива історико-географічна пам'ятка давньоруського часу.

Тема 4. Географічні уявлення в Україні XIV–XVIII ст.

Соціально-економічні передумови розвитку географічних уявлень в Україні за період від занепаду Галицько-Волинського князівства (XIV ст.) до національно-культурного відродження у XIX ст.

Періодизація історії України XIV-XVIII ст.

Розвиток науки у період литовсько-польської доби та формування козащини (друга половина XIII–XVI ст.). Виникнення братств, заснування єзуїтських академій, створення Острозької Академії (1576–1580), розвиток друкарства.

Географічні уявлення про Україну у першій половині XVII ст. (період посилення збройної боротьби українців проти національного та релігійного гніту), у другій половині XVII ст. (період відродження української державності) та у XVIII ст. (ліквідація Гетьманщини і Запорізької Січі; перебування Правобережної України під Польщею; унія як національний чинник у Західній Україні).

Прилучення українських територій до Московської держави та колонізація краю. Топографічне знімання території українських земель для картографічного забезпечення військових і господарських потреб. Ревізії населення з метою оподаткування. Початки вивчення та освоєння багатств Донбасу, Кривбасу, українських степів.

Значення російських академічних експедицій XVIII ст. для географічного вивчення України.

Опис природи і людності України за вітчизняними писемними джерелами XIV–XVIII ст. (літописи, паломницька література, поетичні твори, картографічні роботи тощо). "Густинський літопис" (історія від Київської Русі до кінця XVI ст., переписаний 1670 р.), "Літопис Волині і України", чи "Київський літопис" (історія від 1240 р. до 60-х років XVI ст.). Козацькі літописи XVIII ст.: "Літопис Самовидця" (події від 1648 до 1702 р.), "Літопис Гр. Грабянки" (1648–1708), "Сказання о войне козацкой с поляками чрез Б. Хмельницкого" С. Величка (чотири томи, події 1648–1700 рр.).

Країнознавча діяльність Ю. Котермака (Дрогобича). Праця Ю. Дрогобича "Indicium prenosticon Magistri Georgi Drohobich de Russia" (1483).

Поема "Роксоланія" С.-Ф. Кльоновича (1550–1602) і географічний опис українських земель.

"Странствованіє" В. Григоровича-Барського і розвиток країнознавства.

Картографічні роботи О.-А. Тарасевича.

Відображення географічних реалій України XIV–XVIII ст. у західноєвропейській культурі.

Європейські хроніки XV–XVI ст. про українські землі (Ж. де Лянуа, Д. Барбадо, А. Кампензе, З. Герберштейн, М. Меховський (Меховіта), М. Литвин, Е. Лясота, Блез де Віженер, С. Мінстер, М. Кромер, М. Стрийковський та ін.).

Опис України Гійома Левассера де Боплана. Боплан і картографування України.

Вивчення географічної номенклатури і термінології на підставі "Словника староукраїнської мови XIV–XV ст." (У 2 т. К., 1977, 1978) та "Словника української мови XVI - першої половини XVII ст." (Вип. 1–6. Львів, 1994–1999).

Тема 5. Географічні уявлення в період національно-культурного відродження України XIX ст.

Гене́за українського відродження XIX ст. Українське відродження та формування напрямів наукових досліджень. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства і становлення українських геополітичних ідей. Історико-географічні та геополітичні ідеї М. Костомарова, В. Антоновича, М. Грушевського.

Інтенсивний розвиток етногеографічних досліджень (П. Чубинський, Ф. Вовк, В. Гнатюк, З. Кузеля, В. Пассек, В. Антонович, О. Афанасьєв-Чужбинський, М. Васильєв, О. Кольбер, В. Шухевич, М. Кордуба, О. Шафонський та ін.).

Вплив ідей українських економістів XIX ст. на розвиток економіко-географічного напрямку (В. Рубан, Д. Журавський, Я. Маркович, М. Яснопольський, В. Навроцький, О. Русов, І. Миклашевський, С. Подолинський, М. Зібер, М. Туган-Барановський та ін.).

Культурно-освітні і наукові організації та їх роль у розвитку науки і культури. Товариства дослідників природи (Київське, Харківське, Одеське, Львівське, Подільське, Кримське, Волинське) та їхня роль у становленні географії в Україні.

Комплексні географічні дослідження в Україні, започатковані Комісією для опису губерній Київської навчальної округи. Д. Журавський і економічна географія.

Наукове товариство імені Тараса Шевченка (НТШ) — перша українська академія наук. Розвиток географії в НТШ.

Роль Південно-західного відділу Російського географічного товариства у розвитку української географії.

Тема 6. Створення основ української наукової географії (початок XX ст.)

Суспільна зумовленість розвитку української географії на початку XX ст.

Внесок академіка С. Рудницького у розвиток української географії. Значення праці С. Рудницького "Нинішня географія" (1905) для розробки науково-теоретичних основ української географії. Географічне українознавство С. Рудницького. С. Рудницький і розвиток української картографії. Геополітичні ідеї С. Рудницького. С. Рудницький і Український

науково-дослідний інститут географії та картографії (Харків, 1926-1933).
Видавнича діяльність Українського науково-дослідного інституту географії та картографії (В. Баб'як, В. Буцура, Г. Величко, В. Герінович, М. Дмитрієв, К. Дубняк, М. Іванчук та ін.).

Формування наукової школи С. Рудницького (В. Герінович, М. Дольницький, О. Степанів, В. Огоновський, Ю. Полянський та ін.).

Загальногеографічні погляди академіка П. Тутковського та їхній вплив на становлення української географії. Значення праць П. Тутковського для розвитку українських загальноземлезнавчих поглядів.

Внесок професора В. Кубійовича у розвиток української антропогеографії, демографії, картографії. Значення "Атласу України й сумежних країв" (1937) та "Географії українських і сумежних земель" (1938) для розвитку географічного українознавства. Науково-організаційна діяльність В. Кубійовича: В. Кубійович і НТШ; В. Кубійович і "Енциклопедія Українознавства".

Соціально-економічна географія у підросійській Україні (К. Воблій, А.Синявський, В. Садовський, І. Шимонович, М. Птуха, І. Фещенко-Чопівський та ін.).

Тема 7. Соціально-економічна географія України у другій половині ХХ ст.

Навчально-методичний, науковий та організаційно-управлінський внесок проф. О. Діброви у розвиток української економічної географії. Значення підручника О. Діброви "Географія Української РСР" (1954, 1958) для розвитку географічного українознавства.

Науковий, навчально-методичний та науково-організаційний внесок у розвиток української географії акад. М. Паламарчука.

Наукова школа акад. М. Паламарчука. Розвиток традиційних та поява нових напрямів суспільно-географічних досліджень у 90-х роках ХХ ст.

Територіальна структура соціально-економіко-географічної діяльності в Україні (за М. Пістуном).

Київський вузол суспільно-географічної науки (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, НАН України (Інститут географії), Рада з вивчення продуктивних сил, Київський педагогічний та економічний університети); склад, наукові напрями, провідні вчені.

Суспільно-географічні центри першого порядку — Львівський, Чернівецький, Харківський та Одеський. Склад, наукові напрями та провідні вчені.

Суспільно-географічні центри другого порядку: Таврійський (Сімферопольський), Тернопільський, Волинський, Дніпропетровський, Луганський, Вінницький, Полтавський, Херсонський, Сумський, Ніжинський, Мелітопольський, Криворізький, Донецький та ін. Склад, наукові напрями та провідні вчені.

Список літератури

Основна література

1. Боплан і Україна: Зб. наук. праць. Львів, 1998.
2. Географічна енциклопедія України: У 3 т. К., 1989–1993.
3. Денисик Г. Основні етапи розвитку географії в Україні //Географія та основи економіки в школі. 1998. N 1. С. 6–9; 1998. N 3. С. 9–13.
4. Енциклопедія Українознавства / Гол. ред. проф. д-р В.Кубійович. Львів, 1993–1998. Т. 1–7.
5. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні: Навч. посібн. Львів, 1997.
6. Жупанський Я. І. Програма спецкурсу "Історія географічних досліджень і географічної науки в Україні". Чернівці, 1992.
7. Історія української географії і картографії: Матеріали наук. конф., присвяченої 95-річчю від дня народження проф. Володимира Кубійовича (Тернопіль, 25-26 грудня 1995 р.). Тернопіль, 1995.
8. Мороз С.А., Онопрієнко В.І., Бортник С.Ю. Методологія географічної науки: Навч. посібн. К., 1997.
9. Онопрієнко В.І. Історія української науки ХІХ–ХХ століть: Навч. посібн. К., 1998.
10. Паїк В. Україна в минулому й сьогодні: Історичні географічні карти. Львів, 1998.
11. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. К., 1996.
12. Пістун М.Д. Програма спецкурсу "Розвиток суспільно-географічної думки в Україні". К., 1999.
13. Рудницький С. Історія землезнання України. Ч.1: Старі віки. Київ; Прага, 1925.
14. Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. К., 1993.
15. Січинський В. Чужинці про Україну. Львів, 1991.
16. Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібн /За ред. Черепанової С.О. Львів, 1994.
17. Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра: Зб. наук. праць. Луцьк, 1998.

Додаткова література

1. *Андреев А.* Труды русских географов и путешественников XVII–XX вв. по изучению Украины // Изв. Всесоюз. геогр. об-ва. 1954. Т. 86. Вып. 2.
2. *Балабанов Г.В., Горленко І.О., Пістун М.Д.* Суспільна географія в Україні // Укр. геогр. журн. 1996. N 2. С. 15-20.
3. *Боплан Г.Л. де* Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансільванії разом з їхніми звичаями, способом життя і веденням воєн. К., 1990. Т.1, Т.2.
4. *Ващенко А., Горленко І.* Развитие экономико-географической мысли в Украинской ССР (1917-1977 гг.) // Экономическая география. 1979. Вып. 26.
5. *Витвер И.А.* Историко-географическое введение в экономическую географию зарубежного мира: Учеб. пособие. М., 1963.
6. *Влах М.* Особливості географії середньовічного періоду (V-XV ст.) (текст лекції з курсу "Історія географії" для студентів географічного факультету денної і заочної форми навчання. Львів, 1999.
7. *Влах М.* Олена Степанів — громадська діячка і науковець /Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє: Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. К., 1999. С. 126-129.
8. *Геродот.* Геродота турійця з Галікарнаса "Історій" книг дев'ять, що їх називають музами /Пер., передм. та прим. А.О. Білецького. Кн. 4. Мельпомена. К., 1973.
9. *Григорович М.В., Пелих В.М., Тарангул Л.Л.* Дослідження з географії транспорту // Укр. геогр. журн. 1996. N 2.
10. *Губанов І.Г., Багров М.В.* До 60-річчя географічного факультету Сімферопольського університету // Укр. геогр. журн. 1995. N 1-2.
11. Дослідження проблем розвитку господарства України /Г.В. Балабанов, А. Г. Гольцов, І. О. Горленко та ін. // Укр. геогр. журн. 1996. N 2.
12. Экономическая и социальная география в СССР: История и современное развитие: Книга для учителя. М., 1987.
13. *Жупанський Я.І.* Прикладний характер географії в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років // Укр. геогр. журн. 1995. N 1–2.
14. *Жупанський Я.І.* Становлення економіко-географічних досліджень в Україні (19 – поч. 20 ст.) // Укр. геогр. журн. 1994. N 1-2.
15. *Заставний Ф.Д.* Географія України: У 2 кн. Львів, 1994. Розділ 3, 4. С. 29-56.
16. *Злупко С.*
17. *Золотослов.* Поетичний космос Давньої Русі /Упоряд., передм. та пер. Михайла Москаленка. К., 1988.
18. *Іван Фещенко-Чопівський.* Життєписно-бібліографічний нарис: Визначні діячі НТШ. Число 8 /За ред. О. Романіва. Львів, 2000.
19. *Кльонович С.-Ф.* Роксоланія //Українська поезія XVI століття. К., 1987.

20. *Костриця М.С. І.А.Фещенко-Чопівський* — автор праць з економічної географії України // Укр. геогр. журн. 1997. № 2.
21. *Краснопольський А.В.* Отечественные географы (1917–1992): Библиогр. справ. / Под ред. С.Б.Лаврова: В 3 т. Т. 1. Спб., 1993; Т. 2. Спб., 1994; Т. 3. Спб., 1995.
22. *Кубійович В.* Мені 85. Мюнхен; Париж, 1985.
23. *Кубійович В.* Наукові праці. Т. 1. / Упоряд. О.Шаблій. Париж; Львів, 1996.
24. *Кубійович В.* Наукові праці. Т. 2. / Упоряд. О. Шаблій Париж; Львів, 2000.
25. *Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М.* Історія господарства: Україна і світ: Підруч. К., 1995.
26. *Лебедев Д.* Очерки по истории географии в России XV и XVI вв. М., 1956.
27. *Літопис Руський* / За іпатським списком переклав Леонід Махновець. К., 1989.
28. *Людина і довкілля.* Антологія: У 2 кн. / Упоряд., авт. вступ. розд., біогр. довід. та комент. В.С. Крисаченко. К., 1995.
29. *Магидович І.П.* Очерки по истории географических открытий. М., 1957.
30. *Магидович І.П., Магидович В.И.* Очерки по истории географических открытий: Изд. в 5 т. М., 1982-1986.
31. *Макарчук С.* Писемні джерела з історії України. Львів, 1999.
32. *Маринич О.М., Палієнко В.П., Руденко Л.Г.* Основні етапи і напрями географічних досліджень у Національній академії наук України // Укр. геогр. журн. 1998. № 3.
33. *Мукистанов Н.К.* От Страбона до наших дней: Эволюция географических представлений и идей. М., 1985.
34. *Паїк В.* Корінь безсмертної України і українського народу. Львів, 1995.
35. *Пітюренку Ю.І.* — 70 років // Укр. геогр. журн. 1998. № 4.
36. *Поросенков Ю.В., Поросенкова Н.И.* История и методология географии. Воронеж, 1991.
37. Проблеми географії України: Матеріали наук. конф. (Львів, 25–27 жовтня 1994 р.). Львів, 1994.
38. *Ровенчак І.* Географічна комісія НТШ // Вісник НТШ. 2000, № 3. С. 28-29.
39. *Ровенчак І.* Олена Степанів була відома у наукових колах як географ // Каменярь. 1993. Жовтень-грудень. № 3-4.
40. *Руденко Л.Г.* Напрями географічних досліджень в Україні у сучасних умовах // Укр. геогр. журн. 1995. № 1–2.
41. *Руденко В.П.* Професор Антін Синявський — подвижник української географії. К., 1996.

42. *Рудницький С.* Політична географія України / Упоряд., передмова П. Штойка. Львів, 1998.
43. *Рудницький С.* Про становище історичної географії в системі сучасного землезнання // Зап. іст.-філол. відділу ВУАН. Харків, 1927. Т. 13-14.
44. *Рудницький С.Л.* Чому ми хочемо самостійної України? / Упоряд., передмова О.І.Шаблія. Львів, 1994.
45. *Саушкин Ю.Г.* Экономическая география: история, теория, методы, практика. М., 1973.
46. *Саушкин Ю.Г.* История и методология географической науки. М., 1976.
47. *Синявський А.С.* Вибрані праці /Упоряд. С.І.Білокінь. К., 1993.
48. Соціально-економічна географія світу /За ред. С.П.Кузика Тернопіль, 1998.
49. Соціально-економічна географія України: Навч. посібн. /За ред. О.І.Шаблія. Львів, 1994. Розд. I.
50. Сучасні географічні проблеми Української РСР: Тези доп. VI з'їзду Геогр. т-ва УРСР. К., 1990.
51. Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць. В 3 т. Київ-Луцьк, 2000.
52. Українська економічна думка: Хрестоматія / Упоряд., наук. ред., пер., авт. вступ. розд. і біогр. довід. С. М. Злупко. К., 1998.
53. *Фащевський М.І., Старостенко Г.Г., Немченко М.П.* Дослідження з географії населення //Укр. геогр. журн. 1996. N 2.
54. *Фреїшин-Чировський М.* Нарис політичної історії України. Львів, 1997.
55. *Черванев И.Г., Боков В.А.* Землеведение: история, методология, учение о географической оболочке: Учеб. пособие. Харьков, 1993.
56. *Шаблій О.І.* Академік Степан Рудницький — фундатор української географії. Львів; Мюнхен, 1993.
57. *Шаблій О.І.* Валентин Садовський як український економіко-географ //Укр. геогр. журн. 1997. N 1. С. 51–55.
58. *Шаблій О.І.* Визначний волинянин професор Валентин Садовський — український політичний діяч і політолог //Українська національна ідея: історія і сучасність: Наук. зб. Житомир, 1997. С. 30–32.
59. *Шаблій О.І.* Володимир Кубійович: енциклопедія життя і творення. Львів, 1996.
60. *Шаблій О.* Історичні виміри української географії //Історія української географії. Всеукр. часопис. Тернопіль, 2000. Вип. 1. С. 7-15.
61. *Шаблій О.* Мандрівки Володимира Кубійовича. Львів, 2000.
62. Шаблію О.І. — 60 років //Укр. геогр. журн. 1996. N 1.
63. *Шевальє П.* Історія війни козаків проти Польщі: з розвідкою про їхнє походження, країну, звичаї. К., 1993.

64. *Штойко П.* Степан Рудницький (1877–1937). Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1997.
65. 90 років від дня народження А.Т.Ващенко //Укр. геогр. журн. 1998. N 4.
66. VII з'їзд Українського географічного товариства: Тези доповідей, Київ, 30 травня-1 червня 1995 р. К., 1995.

Контрольні питання

1. Об'єкт вивчення історії української географії.
2. Предмет вивчення історії української географії.
3. Методи вивчення історії української географії.
4. Розкрити співвідношення між поняттями "Історія української географії", "Історична географія", "Історія територіальних відкриттів".
5. Періодизація історії української географії за С. Рудницьким, Я.Жупанським, О.Шаблієм, М.Пістуном.
6. Географічний аналіз "Межиріцької картосхеми".
7. Географічні аспекти трипільської культури на території України.
8. Геродот як предтеча географічного українознавства.
9. Взаємовпливи грецької та скіфської геокультур.
10. Аналіз карти Північного Причорномор'я К. Птолемея.
11. "Повість минулих літ" як важлива історико-географічна пам'ятка давньоруського часу.
12. Географічні уявлення про територію України в арабських середньовічних джерелах.
13. Суспільно-географічна зумовленість географічних уявлень в Україні періоду XIV–XVIII ст.
14. Розвиток країнознавчого наукового напрямку В.Григоровичем-Барським.
15. Країнознавча діяльність Ю. Котермака (Дрогобича).
16. Боплан і географічний опис України.
17. Боплан і картографування території України.
18. Географічні уявлення за козацькими літописами XVIII ст.
19. Геополітичні ідеї М.Костомарова.
20. Історико-географічні погляди В. Антоновича.
21. Історико-географічні та геополітичні ідеї М.Грушевського.
22. Етногеографічні дослідження П.Чубинського.
23. Етногеографічні дослідження Ф.Вовка.
24. Етногеографічні дослідження В.Гнатюка.
25. Розвиток економіко-географічного напрямку в українській географії XIX ст.
26. Д. Журавський і економічна географія.
27. С.Подолінський і економічна географія.
28. М. Туган-Барановський і економічна географія.
29. Розвиток географії в НТШ.
30. В.Кубійович і НТШ.
31. Значення праці В.Кубійовича "Географія українських і сумежних земель" для розвитку географічного українознавства.
32. Значення "Атласу України і сумежних країв" В.Кубійовича для розвитку української картографії.
33. Геополітичні ідеї С.Рудницького.

34. С. Рудницький і географічне українознавство.
35. С.Рудницький і розвиток теорії географічної науки (розуміння об'єкта географії, принципів географічного дослідження, класифікація географічних наук).
36. О.Степанів як економіко-географ.
37. "Сучасний Львів" О. Степанів як одна із перших урбаністичних праць в новочасній українській географії.
38. Економіко-географічні праці К.Воблого.
39. Демогеографічні праці М.Птухи.
40. Економіко-географічні праці В.Садовського.
41. Економіко-географічні праці А. Синявського.
42. Економіко-географічні праці І.Шимоновича.
43. П.Тутковський і становлення українського землезнавства.
44. Внесок О.Діброви в розвиток української економічної географії.
45. Внесок М.Паламарчука в розвиток української економічної географії.
46. Внесок А.Ващенко в розвиток української економічної географії.
47. Наукова школа М. Пістуна.
48. Наукова школа О. Шаблія.
49. Наукова школа Ф. Заставного.
50. Основні університетські центри географічної науки в Україні.

Семінарське заняття 1

Тема: Україна у найдавніші часи та античний період

План

1. Географічні уявлення осілих племен (аналіз "Межиріцької картосхеми").
2. Трипільська культура на території України (географічні аспекти).
3. Україна у давньогрецькому геопросторовому полі.
  - 3.1. Опис Скіфії Геродотом.
  - 3.2. Грецькі колонії Північного Причорномор'я.
4. Україна у давньоримській геокультурі. Аналіз карти Північного Причорномор'я, складеної за К.Птолемеєм і виданої Ортелієм (1590).

Список літератури

1. *Азбунов М.В.* Путешествие в загадочную Скифию. М., 1989.
2. Археология Украинской ССР. В 3 т. К., 1971-197
3. *Геродот.* Геродота турійця з Галікарнаса "Історій" книг дев'ять, що їх називають музами / Пер., передм. та прим. А.О.Білецького. Книга 4. Мельпомена. К., 1973.
4. *Денисик Г.* Основні етапи розвитку географії в Україні // Географія та основи економіки в школі. 1998. № 1, 3.
5. *Дитмар А.Б.* География в античное время (очерки развития физико-географических идей). М., 1980.
6. *Долуханов П.* География каменного века. М., 1979.
7. *Жупанський Я.І.* Історія географії в Україні: Навч. посібн. Львів, 1997.
8. *Злупко С.* Мудрець античності з Подніпров'я / Високий замок, 1999.
9. *Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М.* Історія господарства. Україна і світ: Підручн. /За ред.Б.Д.Лановика. К., 1995.
10. Людина і довкілля. Кн. перша. Природа і людність України в пам'ятках світової і національної культури /Упоряд., авт. вступ. розд., біогр. довід. та комент. В.С. Крисаченко. К., 1995.
11. *Маланюк Є.* Нариси з історії нашої культури. К., 1992.
12. *Паїк В.* Корінь безсмертної України і українського народу. Львів, 1995.
13. *Паїк В.* Україна в минулому й сьогодні: Історичні географічні карти. Львів, 1998.
14. *Семчишин М.* Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. К., 1993.
15. Словник-довідник з археології /Ред., укладач та керівник автор. колективу Н.О.Гаврилюк. К., 1998.
16. *Страбон.* География в 17 книгах. М., 1994.

17. *Субтельний О.* Україна: Історія. К., 1991.
18. Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібн. /За ред. Черепанової С.О. Львів, 1994.
19. *Шмаглій М.М., Відейко М.Ю.* Трипільські протоміста //Археологія. 1993.
20. *Шевченко В.* Доісторичні карти //Краєзнавство. Географія. Туризм. 1998. № 14.
21. *Шевченко В.* Національна реліквія //Укр. геогр. журн., 1994. № 1. С. 57-59.
22. *Magosci P.R.* Ukraine. A historical atlas. Toronto; Buffalo; London, 1986.

Семінарське заняття 2

Тема: Літописання і становлення географічних уявлень у період Київської Русі

План

1. Руські літописи та особливості їх географічної інформації.
2. Загальний географічний опис Київської Русі.
3. Походження і розселення східнослов'янських та угро-фінських племен (на контурну карту нанести основні ареали проживання східнослов'янських племен, показати найбільші міста Русі).
4. Етногеографічні особливості східних слов'ян.

Список літератури

1. *Бантыш-Каменский Д.Н.* История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства. К., 1993.
2. *Барсов Н.О.* Очерки русской исторической географии. География начальной (Нестеровой) летописи. Изд. 2-е. Варшава, 1885.
3. *Брайчевський М.Ю.* Походження Русі. К., 1968.
4. *Влах М.* Особливості географії середньовічного періоду (V-XV ст.) (текст лекції з курсу "Історія географії" для студентів географічного факультету денної і заочної форми навчання). Львів, 1999.
5. *Грушевський М.* Історія України-Русі. Львів, 1990.
6. *Жупанський Я. І.* Історія географії в Україні: Навч. посібн. Львів, 1997.
7. *Калинець І.* Студії над "Словом о полку Ігоревім". Львів, 1999.
8. *Крип'якевич І.* Історія України. Львів, 1994.

9. Літопис Руський / За іпатським списком переклав Леонід Махновець. К., 1989.
10. Паїк В. Корінь безсмертної України і українського народу. Львів, 1995.
11. Паїк В. Україна в минулому й сьогодні: Історичні географічні карти. Львів, 1998.
12. Попович М. Нариси історії культури України. К., 1998.
13. Прицак О. Походження Русі //Хроніка – 2000. Наш край. Вип. 1. К., 1992. С. 17–33.
14. Руська (Київська) держава //Енциклопедія Українознавства. Львів, 1998. Т. 7. С. 2653–2655.
15. Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. К., 1993.
16. Слово о полку Ігоревім. К., 1986.
17. Субтельний О. Україна: Історія. К., 1991.
18. Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібн. /За ред. Черепанової С.О. Львів, 1994.
19. Шаблій О. Академік Степан Рудницький — фундатор української географії. Львів; Мюнхен, 1993. С. 78–80.
20. Magosci P.R. Ukraine. A historical atlas. Toronto; Buffalo; London, 1986.

Семінарське заняття 3

Тема: Географічні уявлення в Україні (XIV – XVIII ст.)

План

1. Суспільно-географічна зумовленість географічних уявлень в Україні (XIV–XVIII ст.).
2. Образ України у творах мистецтва (XIV–XVIII ст.).
3. Природа і населення України у літописах Григорія Грабянки, Самовидця, Самійла Величка.
4. Опис подорожі Генриха фон Вердума.
5. Опис України Гійома Левассера де Боплана. Боплан і картографування України.
6. Країнознавча діяльність Юрія Котермака (Дрогобича) і Василя Григоровича Барського.
7. Географія у навчальних закладах України (XIV–XVIII ст.).

Список літератури

1. Білоус П.В. Творчість В. Григоровича-Барського. К., 1985.
2. Боплан Г. Л. де. Опис України... . К., 1990. Т.1-2 (факсимільне відтворення франц. видання 1660 р.).
3. Боплан Г. Спеціальна карта України. Київ; Львів, 2000.
4. Боплан і Україна: Зб. наук. праць. Львів, 1998.
5. Величко С. Літопис / Пер., вступ. стаття, комент. В.Шевчука. Т. 1. К., 1991.
6. Вортман Д., Люта Т. Француз, який описав Україну і зобразив її на картах // Краєзнавство та шкільний туризм . 1997. № 3.
7. Григорович-Барський В. Мандрі по святих місцях Сходу з 1723 по 1747 рік. К., 2000.
8. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: Навч. посібн. Львів, 1997.
9. Ісаєвич Я. Юрій Дрогобич. К., 1972.
10. Ісаєвич Я.Д. Юрій з Дрогобича //Аксіоми для нащадків: Українські імена у світовій науці: Зб. нарисів /Упоряд. і передмова О.К. Романчука. Львів, 1992. С. 277-278.
11. Кльонович С.-Ф. Роксоланія //Українська поезія XVI століття. К., 1987. С. 114–167.
12. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки /Пер. із староукр. Р.Г. Іванченка. К., 1992.
13. Людина і довкілля: Антологія. Кн. друга. Людина і довкілля в українській духовності /Упоряд., авт. вступ. розд., біогр. довід. та комент. В.С. Крисаченко. К., 1995.
14. Модрич Верган В. Юрій Дрогобич — український славний вчений XV-го віку // Дрогобиччина — земля Івана Франка: НТШ, Укр. Архів, т. 25. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1973. С. 201-211.
15. Пъшеходца Василя Григоровича-Барскаго—Плаки—Албова, урожанца Кіевскаго, Монаха Антіохійскаго, путешествіе къ Святимъ мѣстамъ, въ Европѣ, Азіи и Африкѣ находящимся, предпріятое въ 1723, и оконченное въ 1747 году, имъ самимъ писанное. Спб., 1785.
16. Родаченко І.Ю. Мандрівки Василя Барського (1701-1747): Докум. Повість. К., 1967.
17. Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. К., 1993.
18. Січинський В. Нові знаходи старих мап України XVII - XVIII ст.: Праці Географічної комісії НТШ у Львові. Львів, 1935. С. 119-128.
19. Січинський В. Чужинці про Україну. К., 1992.
20. Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібн. /За ред. Черепанової С.О. Львів, 1994.

21. *Шевальє П.* Історія війни козаків проти Польщі: з розвідкою про їхнє походження, країну, звичаї, спосіб правління та релігію і другою розвідкою про перекопських татар /Пер. з франц. Ю.І.Назаренка. К., 1993.

Семинарське заняття 4

Тема: Національно-культурне відродження України XIX ст. і розвиток соціально-економічної географії

План

1. Становлення і розвиток історико-географічних і геополітичних ідей (М.Костомаров, В. Антонович, М.Грушевський).
2. Етнографічні та етногеографічні дослідження П.Чубинського, В.Гнатюка, В.Шухевича.
3. Вплив ідей українських економістів XIX ст. на розвиток економіко-географічного напрямку (В. Рубан, Д. Журавський, С.Подолінський, В.Навроцький, О.Русов, М.Туган-Барановський, М.Яснопольський, Д.Журавський, І.Миклашевський).

Список літератури

1. *Грушевський М.* Історія України-Руси. Львів, 1990.
2. *Жупанський Я.І.* Історія географії в Україні: Навч. посібн. Львів, 1997.
3. *Злупко С.М.* Сергій Подолінський — вчений, мислитель, революціонер. Львів, 1990.
4. *Злупко С.* Михайло Туган-Барановський. Український економіст світової слави. Львів, 1993.
5. Енциклопедія Українознавства /Гол. ред. проф. д-р В. Кубійович. Львів, 1993–1998. Т. 1–7.
6. Історія української археографії: персоналії. Вип. 1: Микола Костомаров, Дмитро Багалій, Володимир Антонович, Михайло Грушевський, о. Атанасій Великий. К., 1993.
7. Кирило-Мефодіївське товариство. К., 1990. Т. 1-3.
8. *Костомаров М.* Закон Божий (Книга буття українського народу). К., 1991.
9. Людина і довкілля: Антологія. Кн. друга. Людина і довкілля в українській духовності /Упоряд., авт. вступ. розд., біогр. довід. та комент. В.С. Крисаченко. К., 1995.

10. *Нагірна В., Нагірний В.* Етнографо-статистичні дослідження Павла Чубинського з позицій суспільної географії //Історія української географії. Всеукр. часопис. Тернопіль, 2000. Вип. 1. С. 19-26.
11. *Пістун М., Гуцал В.* Зародження перших наукових географічних досліджень в Україні в середині ХІХ ст. //Історія української географії. Всеукр. часопис. Тернопіль, 2000. Вип. 1. С. 83-92.
12. *Семчишин М.* Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. К., 1993.
13. Труды этнографо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским русским географическим обществом. Юго-Западный отдел //Материалы и исследования, собранные действительным членом П.П.Чубинским в 7 томах. Т. 1. Спб., 1872; Т.7, вып. 2, Спб., 1877.
14. Українська економічна думка: Хрестоматія /Упоряд., наук. ред. пер., авт. вступ. розд. і біогр. довід. С.М.Злупко. К., 1998.
15. *Шаблій О.* Геополітичні погляди М. Грушевського //Михайло Грушевський і Західна Україна: доп. й повідомлення наук. конф. (м. Львів, 26-28 жовтня 1994 р.). Львів, 1995. С. 327-329.
16. *Янів В.* Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен, 1993.

Семінарське заняття 5

Тема: Українська географія на початку ХХ ст.

План

1. Суспільні умови розвитку української географії у першій половині ХХ ст.
2. Науково-теоретичні погляди С. Рудницького (об'єкт географії; принципи наукових географічних досліджень; класифікація географічних наук; наукова термінологія).
3. Формування наукової школи С.Рудницького (В.Геринович, М.Дольницький, О.Степанів, В.Огоновський, Ю.Полянський та ін.).
4. Загальноземлезнавчі погляди П. Тутковського.
5. Антропогеографічні ідеї В. Кубійовича.
6. В. Кубійович і українська картографія.
7. Соціально-економічна географія у підросійській Україні (К.Воблій, М.Птуха, В.Садовський, І.Шимонович, А. Синявський, І. Фещенко-Чопівський та ін.).

Список літератури

Основна література

1. Академік Степан Рудницький - основоположник української географічної науки: Зб. наук. праць / Відп. ред. О.І. Шаблій. Львів, 1994.
2. Демедюк М.С., Ровенчак І.І., Штойко П.І. Степан Рудницький — основоположник географії України // Аксіоми для нащадків: Українські імені у світовій науці: Зб. нарисів / Упоряд. і передм. О.К. Романчука. Львів, 1992. С. 277-278.
3. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні. Навч. посібн. Львів, 1997.
4. Завальнюк О., Петров М. Винним себе визнав... (В.О. Геринович) // Репресоване краєзнавство (20-30-та роки). К., 1991.
5. Заставний Ф.Д. Географія України: У 2 кн. Львів, 1994.
6. Енциклопедія Українознавства / Гол. ред. проф. д-р В. Кубійович. Львів, 1993-1998. Т. 1-7.
7. Кубійович В. Мені 85. Мюнхен; Париж, 1985.
8. Проблеми географії України: Матеріали наук. конф. (Львів, 25-27 жовтня, 1994 р.). Львів, 1994.
9. Соціально-економічна географія України: Навч. посібн. / За ред. О. І. Шаблія. Львів, 1994.
10. Шаблій О. Академік Степан Рудницький — фундатор української географії. Львів; Мюнхен, 1993.
11. Шаблій О.І. Валентин Садовський як український економіко-географ // Укр. геогр. журн. 1997. № 1. С. 51-55.
12. Шаблій О. Володимир Кубійович: енциклопедія життя і творення. Львів, 1996.
13. Шаблій О. Мандрівки Володимира Кубійовича. Львів, 2000.
14. Штойко П. Володимир Огоновський як географ // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. Вип. 26. Львів, 2000.
15. Штойко П. Степан Рудницький (1877-1937). Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1997.
16. Штойко П. Теоретичні аспекти географії у науковому доробку Мирона Дольницького.
17. Штойко П. Україна як географічна одиниця (Особливості концептуального підходу у викладі Мирона Дольницького) // Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць: В 3 т. Київ-Луцьк, 2000. Т. 3.

Додаткова література

1. Атлас України й сумежних країв / За ред. В. Кубійовича. Львів, 1937.

2. *Вісьтак О.* Мирон Дольницький — визначний український географ // Матеріали наук. конф. "Проблеми географії України" (Львів, 25-27 жовтня 1994 р.). Львів, 1994.
3. *Влах М.* Олена Степанів — громадська діячка і науковець // Жінка в науці та освіті: Минуле, сучасність, майбутнє: Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. К., 1999. С. 126-129.
4. Географія українських і сумежних земель / За ред. В. Кубійовича. Львів, 1943.
5. *Воблій К.* Економічна географія України. К., 1919.
6. *Ворончак І.* Він так багато знав про Україну. Іоаникій Шимонович — український економіко-географ // Високий замок. 1999, 16 березня.
7. *Дольницький М.* Від поліських болот до кавказьких верхів. Львів, 1938.
8. *Дольницький М.* Географія України. Нью-Йорк, 1962; Детройт, 1953.
9. *Іван Фещенко-Чопівський.* Життєписно-бібліографічний нарис: Визначні діячі НТШ. Число 8 / За ред. О. Романіва. Львів, 2000.
10. *Кубійович В.* Наукові праці. Т. 1 / Упоряд. О. Шаблій. - Париж; Львів, 1996.
11. *Кубійович В.* Наукові праці. Т. 2. / Упоряд. О. Шаблій Париж; Львів, 2000.
12. *Ровенчак І.* Олена Степанів була відома у наукових колах як географ // Каменярь. 1993. Жовтень-грудень. № 3-4.
13. *Ровенчак І.* Передбачення академіка Рудницького, зачинателя української політичної географії // Молодь України. 1992. 6 жовтня. № 99.
14. *Рудницький С.* Географія України. Антропогеографія. Ужгород, 1926.
15. *Рудницький С.* Географія України. Фізична географія. Львів, 1910.
16. *Рудницький С.* Політична географія України / Упоряд., передмова П. Штойка. Львів, 1998.
17. *Рудницький С.* Чому ми хочемо самостійної України? / За ред. О. Шаблія. Львів, 1994.
18. *Садовський В.* Нарис економіки українських земель: Курс лекцій. Подебради, 1927.
19. *Садовський В.* Світове господарство: Курс лекцій. Подебради, 1932-1933.
20. *Семчишин М.* Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. К., 1993.
20. *Степанів О.* Сучасний Львів. Львів, 1992.
21. *Субтельний О.* Україна: історія / Пер. з англ. К., 1991.
22. *Тутковський П.А.* Задачи и вопросы географии: Вступ. лекция, прочитанная в Университете св. Владимира. Житомир, 1914.
23. *Тутковський П.А.* Природна районізація України. Генетична класифікація і розподіл фізико-географічних краєвидів України. К., 1922.

24. *Тутковський П.А.* Краєвиди України в зв'язку з її природою і людністю. К., 1924.
25. *Тутковський П.А.* Загальне землезнавство: Підручн. для вищих шкіл і для самоосвіти. Харків, 1927.
26. *Фещенко-Чопівський І.А.* Економічна географія України для середніх шкіл. Київ; Відень; Львів, 1922.
27. *Шимонович І.* Бесарабія. Економіко-географічний нарис. Львів, 1925.
28. *Шимонович І.* Галичина. Економіко-статистична розвідка. Харків, 1928.
29. *Шимонович І.* Західна Україна. Територія і населення: Статистична розвідка. Львів, 1926.
30. *Шимонович І.* Зелений клин - нова Україна. Львів, 1924.
31. *Шимонович І.* Нафта у світовій політиці. Кам'янець-Подільський, 1922.
32. *Шимонович І.* Рух сільськогосподарських колективів на Україні. Львів, 1929.
33. *Шимонович І.* Українська промисловість. Кам'янець-Подільський, 1922.

Семінарське заняття 6

Тема: Соціально-економічна географія у Львівському національному університеті імені Івана Франка

План

1. Антропогеографічні дослідження у Львівському університеті за період 1882-1939 рр. (А. Реман, Є. Ромер, Г. Величко, С. Рудницький та ін.).
2. Внесок проф. А.Ващенко у розвиток соціально-економічної географії.
3. Наукова проблематика кафедри економічної і соціальної географії:
  - теорія територіальної організації суспільства;
  - проблеми формування міжгалузевих комплексів;
  - проблеми демографії і вивчення розселення (у т.ч. міського), районне планування;
  - математичне, картографічне, комп'ютерно-картографічне моделювання соціально-економічних та еколого-географічних систем і ситуацій;
  - дослідження географії культури, освіти, релігії;
  - географія зарубіжних країн;
  - історія української географії.

Список літератури

Основна література

1. *Ващенко А.Т., Геренчук К.И., Кравчук Я.С., Миллер Г.П.* Географической науке во Львовском университете - 100 лет //Вестн. Львов. ун-та. Сер. геогр. Вып. 14. 1984. С. 3-11.
2. *Ващенко П.Т., Геренчук К.И., Зільбер Г.А., Цись П.Я.* Розвиток географії у Львівському університеті // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. Вип. 1. 1962.
3. *Гарасим'юк Х.* Маловідома спроба регіоналізації Карпат Г. Величка в кінці ХІХ ст. // Матеріали наук. конф. "Проблеми географії України" (Львів, 25-27 жовтня 1994 р.). Львів, 1994.
4. Географічний факультет. Інформаційний довідник. Львів, 1998.
5. *Качмар В.* За український університет у Львові. Львів, 1999.
6. *Кубійович В.* Нарис історії наукового товариства ім. Шевченка (1873-1949). Львів, 1991.
7. Львівський державний університет ім. І. Франка //Енциклопедія Українознавства. Т. 4. Львів, 1994. С. 1420-1421.
8. *Малик Я.* Картографічна видавнича діяльність Львівської "Książnicy-Atlas" в 1922-1939 рр. //Матеріали наук. конф. "Проблеми географії України" (Львів, 25-27 жовтня 1994 р.). Львів, 1994.
9. Проблеми географії України: Матер. наук. конф. (Львів, 25-27 жовтня 1994 р.). Львів, 1994.
10. *Ровенчак І.* Григорій Величко — перший український доктор географії //Матеріали наук. конф. "Проблеми географії України" (Львів, 25-27 жовтня 1994 р.). Львів, 1994.
11. *Ровенчак І., Симутіна А.* Перші етнічні карти українських земель ХІХ ст. // Пам'ятки України. 1992. № 1.
12. Соціально-економічна географія України: Навч. посібн. /За ред. О.І. Шаблія. Львів, 1994.
13. Т. Шевченко і українська національна культура /До 175-річчя від дня народження Т. Шевченка та 115-річчя заснування Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові: Матеріали наук. симпозиуму (Львів, 8-9 червня 1989 р.). Львів, 1990.
14. Geografia w Uniwersytecie Jagiellonskim. 1849-1999. Т. 1: Dzieje Katedry i Instytutu Geografii Uniwersytetu Jagiellonskiego. 1849-1999. Krakow, 1999.
15. *Harasimiuk K.* Z dziejow uniwersyteckiej geografii lwowskiej (lata 1882-1910) //Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska. Lublin-Polonia. 1989/1990. Vol. XLIV/XLV, 16. S. 287-299.
16. *Jahn A.* Z Kleparowa w swiat szeroki. Wroclaw, 1998.

Додаткова література

1. Атлас Івано-Франківської області. М., 1990.
2. Бібліографічний покажчик наукових видань з географії населення і розселення Західного регіону України /Уклад. Гудзеляк І.І., Анісімова Г.М. Львів, 2000.
3. *Ващенко П.Т.* Природні ресурси західних районів УРСР: Економіко-географічний нарис. Львів, 1959.
4. *Величко Г.* Народописна карта українсько-руського народу. Львів, 1896.
5. Закарпатська область. Атлас. М., 1991.
6. *Кузик С., Книш М.* Економічна і соціальна географія Америки: Навч. посібн. Львів, 1999.
7. Львівська область. Атлас. М., 1989.
8. Моделирование территориально-производственных комплексов (методология, теория и метод) / Под ред. А.Т.Ващенко. Львів, 1981.
9. Проблеми соціально-економічної географії Західного регіону України. К., 1993.
10. Соціально-економічна географія світу /За ред. С. П. Кузика. Тернопіль, 1998.
11. *Шаблій О.І.* Математичні методи в економічній географії. Львів, 1984.
12. *Шаблій О.І.* Математичні методи в соціально-економічній географії. Львів, 1994.
13. *Шаблій О.І.* Межотраслевые территориальные системы (проблемы методологии и теории). Львів, 1976.
14. *Шевчук Л.Т.* Основи медичної географії: Текст лекцій. Львів, 1997.
15. *Шевчук Л.Т.* Сакральна географія: Навч. посібн. Львів, 1999.